

Asia: VN/23602/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi nuorisolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan järjestöjä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 17 ja 18 §; asetuksen 5 ja 6 §)

Pidämme hyvänä sekä valtionapukelpoisuuden että valtionavun myöntämisen arviointiperusteiden tarkempaa määrittelyä aiempaan verrattuna, sillä se lisää avustusjärjestelmän läpinäkyvyyttä ja auttaa myös järjestöjä kehittämään omaa toimintaansa.

Valtakunnallisuuden määritelmäksi on asetusluonnoksessa ehdotettu sitä, että toimintaa järjestetään vähintään seitsemän maakunnan alueella tai muuten maanlaajuisesti. Määritelmäehdotuksesta seuraa kysymys, miten virtuaalinen toiminta suhteutuu maakuntarajoihin ja miten valtakunnallisuutta pitäisi siinä tapauksessa arvioida, jos järjestö järjestää osan toiminnastaan virtuaalisesti tai etäyhteyksien avulla. Edellytetäänkö esimerkiksi jonkinlaista seurantaa siitä, mistä päin etätapaamisten osallistujat osallistuvat? Vai riittääkö pelkkä etäosallistumismahdollisuuden tarjoaminen tekemään toiminnasta valtakunnallista riippumatta siitä, käytetäänkö mahdollisuutta vai ei?

Uuden ehdotetun arviointikriteerin, toiminnan ajankohtaisuuden arviointi saattaa käytännössä osoittautua hankalaksi. Millä kriteereillä ajankohtaisuutta arvioitaisiin? Jos selkeitä kriteereitä ei löydy, ajankohtaisuus ei voi olla arviointiperusteena. Mikäli selkeät, läpinäkyvät arviointikriteerit ajankohtaisuudelle on löydettävissä, ajankohtaisuus voi olla yhtenä arviointikriteerinä mukana.

Ehdotamme lisäksi, että arvioinnissa voitaisiin huomioida myös järjestön tekemä kansainvälinen toiminta. Tätä puoltaisi se, että nuorisolain pykälässä 2 mainitaan toiminnan toteuttamisen yhtenä peruslähtökohtana kansainvälisyys.

2. Lausunto valtakunnallisia nuorisoalan osaamiskeskuksia (OSKE) koskeviin esitysluonnoksiin (lain 19 §; asetuksen 7 ja 8 §)

-

3. Lausunto nuorisokeskuksia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 20 §; asetuksen 9 ja 10 §)

-

4. Lausunto muita säännöksiä koskeviin esitysluonnoksiin (lain 23, 24, 26 ja 27 §; asetuksen 1 §)

-

5. Lausunto Harrastamisen Suomen mallia koskeviin esitysluonnoksiin (lain 12 a ja 21 a §)

12 a §

Harrastamisen Suomen malli

Pidämme lähtökohtaisesti positiivisena sitä, että Suomen mallin mukaista harrastustoimintaa halutaan edistää pitkäjänteisesti kirjaamalla se lakiin. Kannamme kuitenkin huolta siitä, että Suomen mallin lähtökohtaa eli hyvinvoinnin edistämistä nimenomaan maksuttoman, koulupäivän yhteydessä olevan harrastuksen kautta ei ole vielä riittävästi tutkittu ja arvioitu. Toiminnasta ja sen järjestämisestä ei vielä ole kovin pitkäaikaista kokemusta, eikä siksi voida vielä sanoa, onko juuri maksuton, koulupäivän jälkeen tapahtuma harrastustoiminta erityisen tehokas keino lisätä nuorten hyvinvointia ja ovatko harrastamisen pariin päässeet ne lapset ja nuoret, joilla harrastusta ei aiemmin ole ollut. Kannatamme kattavaa arviointia tähän mennessä toteutetusta toiminnasta ja siitä kohdistuuko toiminta oikealla tavalla, esimerkiksi onko toiminta edistänyt nuorten yhdenvertaisuutta ja vähentänyt harrastamattomuutta niillä nuorilla, joilta on aiemmin puuttunut harrastus.

Pidämme kannatettavana, että Suomen mallia voidaan tarvittaessa hioa tarpeen mukaan ja esimerkiksi luopua jostakin tämänhetkisen Suomen mallin osa-alueesta tai kohdentaa toimintaa toisella tavalla, mikäli se osoittautuu toimivammaksi ja vaikuttavammaksi. Yhtenä harkittavana mallina voisivat olla esimerkiksi harrastussetelit, joilla voisi maksaa harrastusten kuluja, kuten esimerkiksi lukukausimaksuja jo olemassa olevassa harrastustoiminnassa. Myös tässä mallissa harrastus olisi lapsen/nuoren toivoma ja mallin avulla voisi olla helpompi kohdistaa tukea niille lapsille ja nuorille, joilla ei vielä ole harrastusta. Harrastussetelit voisivat tukea nykyistä Suomen mallia paremmin toimintaan sitoutumista ja harrastuksen jatkuvuutta. Kouluilla toteutettavassa, koululaisten toiveisiin perustuvassa mallissa hankaluutena voi olla jatkuvuus, mikäli harrastukset vaihtelevat vuodesta toiseen.

Suomen harrastamisen mallin osalta ehdotamme vielä mallin tavoitteiden tarkempaa pohdintaa: mitä kaikkea Suomen mallilla tavoitellaan, mitä taas ei? Esimerkiksi se, että toiminta tapahtuu koululla voi olla mielekästä sellaisilla seuduilla, jossa välimatkat harrastuksiin olisivat muutoin pitkät, mutta taas niille lapsille, joille koulu ympäristönä on esimerkiksi kiusaamisen takia turvattoman

tuntuinen paikka, harrastuksen järjestäminen muussa tilassa voi olla mielekkäämpää. Selkeämmät tavoitteet helpottaisivat myös niiden saavuttamisen arvioimista ja edistäisivät vaikuttavuutta.

Emme pidä mielekkäänä harrastustoiminnan järjestämistä koulupäivän aikana, sillä harrastamisen hyödyt liittyvät osittain myös siihen, että harrastaminen on vapaaehtoista. Kun Suomen mallin osallistujiksi on ehdotuksessa rajattu peruskouluikäiset, on myös epätodennäköistä, että toimintaa saataisiin mielekkäästi järjestettyä koulupäivän aikana.

On hyvä, että ehdotuksessa ei sidota harrastustilaa pelkästään koulussa tapahtuvaksi, sillä osassa harrastuksista sopivampi harrastuspaikka saattaa löytyä koulun ulkopuolelta ja toisia on suorastaan mahdoton harrastaa koulutiloissa.

Kannatamme sitä, että harrastamisen kokonaisvastuu on kunnilla ja sitä, että kunnilla olisi harrastuskoordinaattoreita, jotka voisivat auttaa löytämään harrastuksen sekä edistää harrastustoimintaa kunnassa ja koulutilojen saamista harrastuskäyttöön. Tämä osa lakiehdotusta on mielekäs, vaikka Suomen mallista ei vielä lakiin tässä vaiheessa muuta kirjattaisikaan.

Suomen malli toteuttamiseen on varattu merkittävä summa, mutta tosiasiallisesti varattu raha ei kuitenkaan riitä siihen, että jokaiselle perusopetusikäiselle tarjottaisiin maksuton harrastus. Tämän tavoitteen toteuttaminen edellyttää joko budjetin kasvattamista, maksuttomuudesta luopumista tai tavoitteiden muotoilemista toisella tavalla. Harrastuskoordinaattoreiden tukeminen (mahdollisesti yhdistettynä harkinnanvaraisesti myönnettävään harrastusseteliin) voisi olla yksi järkevä tapa kohdistaa toimintaa niin, että se auttaisi harrastamisen pariin juuri niitä nuoria, joilla harrastusta ei vielä ole. Tässä tapauksessa myös kohderyhmää voitaisiin laajentaa esimerkiksi toisen asteen ikäisiin nuoriin.

Toivomme, että jatkovalmistelussa huomioidaan myös nykyisin olemassa olevien tukimuotojen päällekkäisyys, kuten koulujen kerhotuki, urheiluseurojen tuki maksuttomaan toimintaan, yms. Olisi toivottavaa, että Suomen malli ei vähennä olemassa olevia toimivia harrastusmuotoja, vaan että se pikemminkin täydentäisi tarjontaa niiltä osin, kun lapsia ja nuoria ei vielä tavoiteta. Suomen mallin mukainen toiminta voisi esimerkiksi olla tarjoamassa kokeilumahdollisuuksia, joiden kautta lapsi tai nuori voi siirtyä pitkäjänteisemmän harrastustoiminnan pariin. Kunnan harrastuskoordinaattorilla voisi olla tässä merkittävä tehtävä varmistaa, että Suomen mallin kerhoista löytyy polkuja pysyvämmän harrastamisen pariin, sillä harrastamisen kautta syntyvät hyvät vaikutukset hyvinvoinnille syntyvät ennen kaikkea pitkäkestoisessa toiminnassa.

Valtionavustuksen myöntäminen Harrastamisen Suomen mallin mukaiseen harrastustoimintaan

Pidämme erittäin tärkeänä, että lakiin on kirjattu, että avustuksen myöntämisessä huomioidaan sekä laatu että laajuus, jotta toiminta olisi sekä lapset ja nuoret tavoittavaa mutta myös laadukasta ja siten vaikuttavaa.

6. Lausunnonantajan yleiskommentit tai huomiot/ehdotukset koskien lain muita säännöksiä

-

Lehtipuu Evianna
Suomen Nuorisosirkusliitto ry